

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 216. Vtrum firmamentum factum fuerit secunda die, & diuidat aquas ab aquis: Et quæ sint aquæ, quæ sunt supra firmamentum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

completa est prima dies naturalis, hoc est prima circulatio primi mobilis.

28. Ad 1. In quæstione, in qua quæritur, utrum Moyses initio genesis narrauerit creationem naturæ spiritualis, hoc est Angelicæ, duæ sunt sententiæ. Primò Augustinus censet inconueniens fuisse, ut Moyses omiserit creationem, & formationem Angelorum, adeoque docet eorum creationem contineri illis verbis: *In principio creauit Deus cælum, & terram, formationem autem illis, fiat lux*, ut explicatum est num. 4. At Basilii, & Chrysostomus putant creationem angelorum omis- sam fuisse à Moysè, sed non conueniunt in ratione, propter quam omisit. Basiliius Homil. 1. in Hexam. dicit Moysen omisisse creationem Angelorum, quia fuerat creati multo ante mundum, de cuius mundi creatione Moyses agebat: quod tamen est falsum ut diximus quæst. 170. Chrysostomus Homil. 2. in genesi. dicit Moysen omisisse creationem Angelorum, ne populus Hebræorum rudis, & propensus ad idololatriam, sumeret occasionem adorandi Angelos, tanquam Deos. Nostra sententia euitat hoc incommodum, siquidem num. 9. diximus Moysen narraſſe creationem, & formationem Angelorum ita obscure, ut intelligeretur à sapientibus, non autem à populo rudi, ne sumeret occasionem adorandi angelos, tanquam Deos.

29. Ad 2. iam num. 18. dictum est cum Sanctis Dionysio, & Thoma lucem primæ diei fuisse lucem Solis, ac Solem quartâ die fuisse vltimò formatum, ac positum in firmamento, ut explicabitur quæst. 219. cum agatur de opere quartæ diei.

30. Ad 3. Dictum est num. 23. diem naturalem fieri per motum primi mobilis, quod statim post creationem cepit moueri, dum adhuc essent tenebræ super faciem abyſſi, adeoque diem naturalem incepisse ante diem artificialem, quæ incipit, cum facta est lux.

QVÆSTIO CCXVI.

Utrum firmamentum factum fuerit secunda die, & diuidat aquas ab aquis, & quæ sint aquæ, quæ sunt supra firmamentum?

S. Th. quæst. 68. art. 1. 2. & 3.

1. Videtur firmamentum non fuisse factum secunda die: primò quia firmamentum est cælum, ideoque Gen. 1. dicitur: *voca- uit Deus firmamentum cælum*; sed cælum creatum est initio, & ante omnem diem, siquidem *in principio creauit Deus cælum, & terram*: ergo. Confirmatur: nam sicut corpora elementaria, hoc est terra, & aqua creata sunt ab initio, sic coeli creati debuerunt ab initio.

2. Secundo omnia opera sex dierum for-

mata sunt ex materia prius creata; sed firma- mentum, cum sit ingenerabile, & incorrup- tibile, debuit fieri per creationem ex nihilo, & non ex materia prius creata: ergo debuit fieri ab initio, non autem secunda die.

3. Tertio videntur aquæ non esse supra firmamentum. Aqua enim est elementum, ordinatum ad misionem, per quam gene- rentur mista, & est corpus graue, & fluidum: sed elementa ordinata ad generationem misto- rum non debent esse supra firmamentum, vbi nulla mista debent generari: & corpora graui non debent esse supra Lunam, sed in- fra Lunam: & demum corpora fluida non de- bent esse supra firmamentum, cuius superior superficies est rotunda, & conuexa: nam, fluida non possunt consistere in rotundo, & conuexo, ut constat experientia; ergo.

4. Quarto videtur firmamentum non diui- dere aquas ab aquis. Si enim diuideret aquas ab aquis, deberet ex vtraque parte contingi ab aquis; sed aquæ inferiores non pertingunt vsque ad partem concauam firmamenti: ergo.

5. Respondeo, quod sicut prima imperfe- ctio mundi erat imperfectio tenebrarum, sic secunda imperfectio erat confusio, per quam corpora cœlestia, & elementaria erant confu- sa in abyſſo, quæ implebat totum spatium à terra vsque ad primum mobile. Deus igitur post quam prima die abstulit imperfectionem tenebrarum per productionem lucis, die se- cunda, ut auferret imperfectionem confusio- nis abyſſi, dixit: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis*, ac omnipotentis- sima virtute, qua omnia, quæcumque ab æter- no voluit, temporibus præscriptis fecit, secun- da die, hoc est primo mobili faciente secun- dam suam circulationem, non ministerio An- gelorum, vel alterius creaturæ, sed per se ip- sum fecit. *Deus firmamentum, diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab ijs, quæ erant super firma- mentum.*

6. Ut hæc melius intelligantur, quæritur primo, quid intelligatur nomine firma- menti?

Respondeo duas esse præcipuas senten- tias. Prima Caietani, & Pererij in Genesim, Eugubini in Cosmopœia, Lorini in psalm. 18. ad illa verba, *Et opera manuum eius annunciat fir- mamentum*, Pinedæ in illud Job 37. *Tu forsan cum eo fabricatus es firmamentum*, Tornelli in Annalibus, Suarez lib. 2. de opere sex dierum, cap. 5. num. 7. qui dicit huic opinioni fauere Augustinum lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 4. Hieronymum Epist. 83. ad Oceanum, & expres- sus Rupertum lib. 1. in Genes. cap. 22. docet nomine firmamenti, quod aliqui ex hebræo vocant *expansum*, seu *extensum*, intelligi hunc aerem latissimè expansum, vel saltem aliquam eius partem, puta illam, in qua condensan- tur nubes, quod separat aquas superiores, hoc est contentas in nubibus, & quæ deinde re- soluntur in pluuias, ab inferioribus, quæ sunt

LIII 2

in

636 De firmamento, & diuisione aquarum.

in terra, & mari, lacubus, fluuijs &c.

8. Secunda sententia satis communis antiquorum Patrum docet nomine firmamenti intelligi cœlum, in quo sunt stellæ, tum fixæ, tum errantes, siue planetæ, & in quo quarta die dicitur Deus posuisse luminaria, ac stellæ. Docuerunt hanc sententiam Iustinus Martyr quæst. 93. Basiliius hom. 3. in Hexam. Chrysost. Homil. 4. in Gen. Hieronymus Epist. 83. ad Oceanum, Epiph. in Epist. ad Ioannem. Hierosolymitanum, Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 9. Rupertus lib. 1. in Gen. cap. 23. & sequi. Hugo de S. Viç. lib. de Sacram. par. 1. cap. 17. & adnotat. in Gen. Richardus de Sancto Victore in tractatu except. lib. 2. cap. 8. & alij. Sanctus autem Thomas hoc articulo refert, & problematice defendit vtramque sententiam.

9. Existimo cum communi sententia Patrum, nomine firmamenti intelligi cœlum, in quo sunt stellæ, tum fixæ, tum errantes, siue planetæ.

Probat: nam Gen. 1. dicitur: *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, & stellæ, & posuit eas in firmamento cœli*; ergo hoc est firmamentum, de quo paulo ante dictum est: *Et fecit Deus firmamentum, diuisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum*; sed cœlum, in quo Deus quarta die posuit Solem, Lunam, ac stellæ, est cœlum planetarium, & sydereum incipiens à cœlo Lunæ, & terminatum ad cœlū, in quo sunt stellæ fixæ; ergo nomine firmamenti intelligitur cœlum sydereum, & planetarium, incipiens à cœlo Lunæ, & terminatum cœlo syderei, in quo sunt stellæ fixæ.

10. Quæritur secundo, ex qua materia factum fuerit firmamentum?

Respondeo, quod factum fuit vel ex materia elementari, ac præsertim ex aquis, iuxta opinionem dicentium cœlum esse elementū, aut constare ex nostris elementis, vel ex quinto corpore cœlesti, iuxta opinionem dicentium cœlum esse quintam substantiam simplicem. Porro si totum cœlum sydereum, & planetarium est solidum, Deus fecit hoc firmamentum ex corpore elementari, vel quintæ substantiæ per condensationem perducto ad soliditatem: si totum est fluidum, fecit ex eodem corpore perducto ad debitam fluiditatem: si verò partim est solidum, partim fluidum, fecit ex corpore elementari, vel ex corpore quintæ substantiæ, partim solidato, partim attenuato. Conformior tamen Scripturæ videtur opinio docens firmamentum saltem secundum extremitates, quæ sunt cœlum Lunæ, & cœlum stellarum fixarum, esse solidum, ut sic tanquam solidissimus murus separaret aquas, quæ sunt supra firmamentum, ab aquis, quæ remanserunt sub firmamento, hoc est sub cœlo Lunæ. Et confirmatur hoc ipsum ex nomine firmamenti, quo vitur lectio vulgata, & correspondet

græco nomini *stereoma*, quo vsi sunt septuaginta interpretes. Hanc verò opinionem de soliditate cœlorum supponit ut certam, Eliu vnus ex amicis Iob, cap. 37. dicens: *Tu forsitan cum eo fabricatus es Cœlos, qui solidissimi quasi ære sunt*? Aliqui ex hebræo loco firmamenti legunt *extensum*, seu *expansum*, ideoque alludens ad hoc nomen expansum siue extensum David psal. 104. de Deo dixit: *Qui extendit cœlum, sicut pellem*; sed etiam quod extenditur ad modum pellis est solidum: ergo etiam nomen expansi separantis aquas ab aquis importat soliditatem, saltē secundum extremitates.

11. Quæritur tertio, quid intelligatur nomine aquarum superiorum, & inferiorum?

Respondeo, quod nomine aquarum superiorum, & inferiorum iuxta opinionem dicentium cœlum esse corpus elementare, intelliguntur aquæ elementares, & eiusdem rationis, quæ per firmamentum factum in medio aquarum ita sunt diuisæ, ut pars aquæ remanserit sub cœlo Lunæ, pars supra cœlum stellarum fixarum, atque occupauerit totum spatium interceptum inter firmamentum, & primum mobile, ac plerique putant aquas constitutas supra firmamentum fuisse densatas ad modum crystalli, ex iisque factum cœlum crystallinum. Iuxta opinionem, asserentem cœlum esse quintam substantiam, nomine aquarum superiorum intelligitur corpus cœleste, quod propter maximam perspicuitatem, analogice dicitur aqua, licet specie differat ab aqua elementari, sicut cœlum beatorum propter maximam claritatem vocatur empyreum, hoc est igneum, licet specie differat ab igne elementari. Per firmamentum igitur separatæ sunt aquæ cœlestes ab elementaribus, & aquæ elementares remanserunt sub cœlo Lunæ, aquæ cœlestes occupant spatium interceptum inter cœlum stellarum, & primum mobile, ac de aquis cœlestibus loquitur David, dum psal. 143. dicit: *aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini*. Auctores vtriusque sententiæ, tum quæ affirmat aquas positas supra firmamentum, esse elementares, tum quæ id negat, videri possunt apud Suar. lib. 2. de opere sex dierum cap. 4.

12. Ex his potest inferri sensus positorum verborum, qui est. Ablata à mundo imperfectione tenebrarum per formationem lucis, ut auferret Deus imperfectionem confusionis elementorum cum corpore cœlesti, secunda die dixit: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis*: ac sua omnipotenti virtute Deus non per Angelos, sed per se ex corpore elementari, vel ex quinto corpore cœlesti condensato, atque ad debitam soliditatem perducto, fecit firmamentum, hoc est cœlum planetarium, ac sydereum, quod incipit ab orbe lunari, in quo quarto die posuit Lunam, & terminatur orbe, in quo eodem quarto die posuit stellæ fixas, & per hoc firmam-

mamentum diuisit aquas inferiores, atque elementares, quæ remanserunt sub firmamento, ab aquis superioribus, vel elementaribus, vel non elementaribus, sed quintæ substantiæ, ac solam analogicè conuenientibus cum aquis elementaribus, quæ remanserunt in spatio intercepto inter orbem stellarum fixarum, & primum mobile. Et quia nihil est, quod diuinæ voluntati, & actioni possit resistere, ita ut impediatur, quo minus consequatur effectum, factum est ita, adeoque factum est firmamentum, ac diuisio aquarum inferiorum à superioribus, ac Deus firmamentum appellauit cælum. Dum autem hæc fierent, primum luminosum ab oriente motum est ad occidentem, ac vespere terminauit diem, artificialem, atque ab occidente rediit ad orientem, ac mane terminauit noctem artificialem, & sic post secundam circulationem primi mobilis facta est secunda dies naturalis à creatione mundi.

13. Ad 1. distinguo minorem: cælum creatum est initio, & ante omnem diem, sed informe, & non omnino formatum, concedo: creatum est, & omnino formatum, nego minorem; & nego consequentiam. Sicut Deus ab initio creauit mundum inferiorem informem, ac deinde sex diebus formauit, & ornauit, sic cælum creauit quoad aliquas partes informe, ac deinde formauit, & ornauit. Cælum igitur sydereum, ac planetarium creatum est informe, ac deinde quarta die formatum est, faciendo firmamentum, & ponendo in eo luminaria, ac stellas, ut explicatum est num. 10. Plures circa hoc punctum sententias vide apud S. Thomam art. 1. quæstione 68. ad 1.

14. Ad 2. ex eo, quod firmamentum, cum sit corpus ingenerabile, & incorruptibile, non potuerit secunda die fieri ex materia prius creata, respondeo, quod iuxta sententiam asserentem firmamentum esse corpus elementare, vel compositum ex elementis, potuit secunda die fieri ex materia elementari etiam per transmutationem substantialem. Iuxta opinionem asserentem, quod est quinta substantia ingenerabilis, & incorruptibilis, potuit secunda die ex materia cœlesti accidentaliter formari, materiam illam condensando, & indurando absque vlla transmutatione substantiali, ut dictum est num. 10.

15. Ad 3. iuxta sententiam dicentem, aquas positas supra firmamentum esse cœlestes, & incorruptibiles diuersæ speciei ab elementaribus, ac vocari aquas propter maximam perspicuitatem, tales aquæ non sunt graues, sed leues, ac proinde sunt supra firmamentum, tanquam in suo loco naturali, ac non ordinantur ad generationem substantialem inferiorum. Rursus si sunt duratæ ad modum crystalli, non sunt fluidæ, & etiâsi essent fluidæ, possent quiescere in superficie conuexa firmamenti, sicut aqua elementaris fluida ab initio creationis quiescebat in superficie conuexa terræ;

iuxta sententiam autem, quæ asserit aquas positas supra firmamentum esse elementares, cum dicatur totum cælum esse corpus elementare, vel ex elementis compositum, aquæ illæ sunt ita tenues, ut sint leuiiores, vel minus graues firmamento constante ex aquis condensatis, ideoque possunt esse supra firmamentum, tanquam in loco naturali aquarum sic attenuatarum.

16. Ad 4. Ut firmamentum diuidat aquas ab aquis, non est necesse, ut sicut aquæ superiores contingunt eius superficiem conuexam, sic inferiores attingant eiusdem superficiem concauam, sed sufficit, ut firmamentum impediatur, ne aquæ inferiores possint ascendere supra firmamentum. Addit Sanctus Thomas art. 3. quæst. 68. quod Moyses propter inuisibilitatem aeris, & similitum corporum, omnia huiusmodi corpora sub aquæ nomine comprehendit, & aqua in hoc sensu attingit superficiem concauam firmamenti.

QVAESTIO CCXVII.

Utrum sit unum tantum cælum?

S. Th. quæst. 68. art. 4.

1. **Q**ueritur primò, quid de hoc puncto docuerint Patres?

Respondeo Chrysostomum Homil. 4. in Genesim existimasse dari vnum tantum cælum. Fundamentum fuit, quia Scriptura dicens, *In principio creauit Deus cælum, & terram*, sicut vnus tantum terræ, sic vnus tantum cœli mentionem fecit. Verba Chrysostomi sunt. *Et quomodo dicunt aliqui esse multos cœlos? Non ex diuina Scriptura hoc didicerunt, sed ex suis opinionibus, ut ita dicant, impelluntur. Beatus autem Moyses nihil his amplius docet. Nam ut dixit: In principio creauit Deus cælum, & terram &c. Quia verò psalm. 148. dum dicitur laudate eum cœli cœlorum, videntur poni plures cœli, respondet: Dicunt, qui eius linguæ gnari sunt, cœli nomen plurali numero ab Hebraeis vocari, quod consistunt qui & Syrorum linguam sciunt. Et nemo ea lingua dicit cælum, sed cœli, & ideo dicit B. David dictum cœli cœlorum, non quod multi sunt cœli: non enim hoc nos docuit B. Moyses: sed quia mos est linguæ hebraicæ vnā rem nominare plurali numero.*

2. At Basiliius Homil. 3. in Hexameron dicit dari plures cœlos. Relata enim, & reiecta opinione quorundam philosophorum, qui dicebant impossibile esse, ut detur secundum cælum, siquidem in primo consumpta est tota materia circulariter mobilis, quam putabant esse increatam, & ingenitam, subdit. *Nos autem in tantum absumus ab eo, ut de secundo dubitemus, ut etiam tertium inquiramus, cuius aspectu B. Paulus dignus factus est. Psalmus porro 148. cœlos cœlorum nominans etiam plurius notionem nobis induxit. Neque verò hæc magis inopinata sunt, quam septem circuli, in quibus septem stellas*